

ADHORTATIO AD CHARITATEM DEI.

COROLLARIUM. Quia igitur charitas Dei ad proficiendum omnino nobis necessaria est et Deus ex se infinitè amabilis est, amemus eum in quantum nobis possibile est, ex toto corde et in infinitum eum amare conemur, nam, uti S. Thomas ait: «Quantumcumque nitamini, non poteritis eum comprehendere, quia major est toto corde.» In *Matth.* xxii. «Vultis ergo a me audire, ait S. Bernardus, quare et quomodo diligendus sit Deus? Et ego: causa diligendi Deum, Deus est; modus, sine modo diligere.» *Tr. de dilig. Deo*, c. 1. «Proinde in odorem unguentorum horum sponsa currit alacriter, amat ardentem et parum sibi amare sic amata videtur, etiam cum se totam in amore perstrinxerit... Nec immeritò; quid magnum enim tanto et tanti rependatur amor? si pulvis exiguum totum se ad redamandum collegerit, quem illa nimirum majestas in amore præveniens, tota in opus salutis ejus intenta conspiciatur?» *Ibid.*, c. 4. Concludamus ergo cum S. Thomà de Villanova: «Domine, dedisti unde tibi teneor, da etiam unde tibi reddam; nam si ego non sum dignus amare te, tu autem Domine dignissimus es amari a me... Diligam ergo te omnibus modis: modum enim non habent quæ fecisti pro me... Non est nimius amor, qui in rebus modum ponit, aut rationis modum exquirat: nam modus amoris est omnia facere sine modo, et ejus ratio, nullam attendere rationem. Ipse enim spiritualis amor, omni lege, omni ratione, omni caret modo, ipse lex et ratio, et modus superior est.» *Serm. de S. Magdal.*

§ 150.

CHARITAS PROXIMI CUM CHARITATE DEI CONJUNGITUR.

Una eademque virtus theologica charitatis, quæ inducit ad amorem Dei, inducit etiam ad *amorem proximi*; nam dicitur: «Hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligat et fratrem suum.» I *Joan.* iv, 21. Rationem verò et modum dilectionis proximi docet S. Thomas, 2, 2, q. 44, a. 7. Rationem: quia ex charitate diligere debemus alios, cum sint nobis proximi, et secundum naturalem Dei imaginem, et

secundum capacitatem gloriæ. Modum: cum debeamus diligere proximum propter Deum, sicut nosmetipsos pariter propter Deum diligere debemus; cum debeamus proximo non in malo, sed solum in bonis consentire, et non propter nostram utilitatem vel delectationem, sed sicut bonum nobismetipsis volumus; quæ dilectio proximi se etiam ad inimicos nostros extendere debet.

AN CHARITAS DEI ET PROXIMI SIT UNA SPECIE.

SCHOL. I. Eadem specie charitatis diligitur Deus et proximus; Deus propter seipsum et proximus propter Deum, quia etiam ratio formalis diligendi proximum Deus est; hoc enim in proximo debemus diligere, ut in Deo sit illique tanquam ultimo fini adhareat, indeque Deus ametur, laudetur et glorificetur propter infinitam suam bonitatem, ut ita motivum formale diligendi proximum sit infinita Dei bonitas in se et propter se amabilis. Hinc si quis diligit proximum propter accepta ab eo beneficia vel propter egregias ejus dotes naturales aut supernaturales, est tantum amor naturalis, nisi hæ dotes considerentur ut participationes Divinæ perfectionis et sic ipsa Dei perfectio in illis ametur.

HOMO DEBET DILIGERE SEIPSUM.

SCHOL. II. Inter proximos nemo sibi proximior nisi homo sibi ipsi. Proinde homo seipsum actu interno ex charitate diligere tenetur. Deus enim tanquam infinitè bonus dignus est ut ab omnibus amore benevolentia diligitur; ergo etiam homo propter Deum hunc amorem sibi velle debet. Sed hoc est amare seipsum amore charitatis: ergo homo seipsum amare propter Deum debet.

AN MAGIS SE QUAM PROXIMUM DILIGERE DEBEAT.

SCHOL. III. Homo seipsum magis ex charitate diligere debet quam proximum; nam *Matth.* xxii dicitur; *diliges proximum tuum* sicut teipsum: adeoque dilectio sui debet esse exemplar dilectionis alterius: exemplar autem potius est quam exemplaris reproductio. Hinc S. Augustinus l. 1, *de civ. Dei*, c. 20, ait: Regulam diligendi

proximum a semetipso dilector accipit. Deinde Deus diligitur ut principium boni : homo autem se diligit ut participem illius boni et proximum ut socium in isto bono; sed participatio est potior consociatione, sicuti unitas est potior unione : ergo homo seipsum magis quam proximum diligere debet. Ordo igitur in charitate servandus est ut 1° Deus super omnia diligatur; 2° Seipsum quisque diligat secundum bona spiritualia; 3° Proximum etiam secundum bona spiritualia; 4° Seipsum secundum bona corporis; proximum etiam secundum bona corporis; 6° Seipsum et proximum secundum bona externa.

INIMICI QUOQUE DILIGENDI.

SCHOL. IV. Inimici etiam actu interno et formali ex charitate sunt diligendi. Sic 1° præcipit Christus *Matth. v* : *Diligite inimicos vestros*. Quod esse præceptum declarat Christus, dicens : *Ut sitis filii Patris vestri, qui in cælis est*. Quippe omnibus ad salutem necessarium est filios esse Patris cælestis. Deinde in oratione Dominicâ *Matth. vi*, petimus ut Deus dimittat nobis *debita nostra sicut et nos dimittimus debitoribus nostris* : adeoque præceptum est dimittere inimicis : aliâs non dimittetur nobis, sicuti ibidem dicitur : *Si non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra*. Ratio est 2° Dilectio inimicorum nostram perfectionem spiritualem et naturalem promovet et a multis peccatis nos retrahit, dum inordinatas nostras passiones domat, pacem internam conciliat, inimicum nostrum ad nostram amicitiam invitat et trahit, quo deinde velut amico in nostris necessitatibus uti possumus : inimicum ad saniozem frugem reducit; et nos ipsi volumus ut alii nobis offensas sibi illatas condonent et nos diligant. Ergo etiam nos inimicos nostros velut proximos actu interno diligere debemus.

AN DILECTIO AMICI SIT MELIOR DILECTIONE INIMICI.

SCHOL. V. Dilectio amici secundum se et ceteris paribus est absolutè melior et magis meritoria quam dilectio inimici; nam amicus est objectum melius et Deo conjunctius ac nobis quam inimicus, saltem si amicus spectetur ratione amicitiae et respectivè ad amantem. Ergo dilectio amici est melior. Sanè absolutè loquendo pejus est odisseamicum quam inimicum. Ergo absolutè melius est amare amicum quam inimicum. Non obstat quòd di-

lectio amicorum non mereatur mercedem. *Matth. v* : *Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Resp.* Dilectio amicorum non habet mercedem, si non diligantur propter Deum; et si non simul diligantur inimici.

PARTES POTENTIALES CHARITATIS PROXIMI.

SCHOL. VI. Virtuti charitatis erga proximum assignari solent quaedam quasi partes potentiales, scilicet : *benevolentia, beneficentia et misericordia*. Benevolentia, prout est in ordine ad supernaturalia, non distinguitur a charitate, et beneficentia importat actum correspondentem benevolentiae adeoque a charitate elicatum : quare sola misericordia, non quatenus est dolor, seu passio appetitûs sensitivi de alienâ miseria, sed prout est motus appetitûs intellectivi, seu displicentia de alienâ miseria et voluntas eam sublevandi a ratione directa, specialis virtus est. Actus misericordiae est *eleemosyna*, seu opus quo datur aliquid indigenti ex compassione, propter Deum. Sunt autem eleemosynae vel *spirituales*, vel *corporales*. *Spirituales* sunt septem : 1° Ignorantes docere; 2° Consulere dubitanti; 3° Consolari tristem; 4° Peccantem corrigere; 5° Remittere offendenti; 6° Portare patienter onerosos et graves; 7° Pro omnibus orare. *Eleemosynae corporales* etiam sunt septem : 1° Pascere esurientem; 2° Potare sitientem; 3° Vestire nudum; 4° Recolligere hospitem; 5° Visitare infirmum; 6° Redimere captivum; 7° Sepelire mortuum.

§ 131.

CHARITAS PROXIMI AD PROFICIENDUM REQUIRITUR.

Ut igitur in perfectione proficiendo crescamus, ex amore Dei etiam in *charitate proximi* ferventissimè *exerceri* debemus. — Nam 1° S. Scriptura immediatè post primum et maximum mandatum dilectionis Dei adjungit : *Secundum simile est huic : Diliges proximum tuum sicut teipsum. Matth. xxii, 39*. Imò in S. Scripturâ sicuti non semel sola dilectio Dei ut præceptum illius commendatur, ita et sola dilectio proximi, tanquam illius potissimum argumentum et omnium quasi compendium man-

datorum : *Hoc mandatum habemus a Deo, ut qui diligit Deum, diligit et fratrem suum.* I *Joan.* iv, 21, et *Joan.* xiii, 34; xv, 12. *Qui diligit proximum, legem implevit.* *Rom.* xiii, 8, et *Gal.* v, 14. — Idem 2° patet ex PP. : S. Augustinus ait : « Qui diligit Deum consequens est ut faciat quod præcipit Deus, et in tantum diligit in quantum facit; consequens ergo est ut et proximum diligit, quia hoc præcipit Deus : et qui proximum diligit, consequens est ut ipsam præcipue dilectionem diligit. Deus autem dilectio est et qui manet in dilectione in Deo manet : consequens ergo est ut præcipue Deum diligit. » L. 8, *de Trinit.*, c. 7. Consonat S. Hieronymus, *Comment. ad Gal.*; S. Isidorus, *Different. spir.*; S. Laurentius Justin. *Grad. persf.*, c. 13. — 3° Ratio paulò ante data fuit a S. Augustino; sicuti enim charitas Dei ad proficiendum omnino est necessaria, ita et charitas proximi, sine quâ charitas Dei non subsistit.

ACTUS CHARITATIS ETIAM HEROICÆ ERGA PROXIMUM.

SCHOLIUM. Actus charitatis erga proximum sunt : 1° Gaudere de bonis proximo a Deo collatis et de bonis ejus operibus; 2° Tristari de malo proximi, tum spirituali, tum corporali; 3° Orare pro omnibus, etiam inimicis; 4° Pro eorum salute se ad dura quæque et ipsam mortem offerre; 5° Exercere opera misericordiæ tam corporalis quàm spiritualis erga illos. Hæc et alia hujusmodi, si valde ardua fuerint et promptè, facilè, expeditè et frequenter præstentur, etiam *heroicæ* charitatis signa esse poterunt, quæ potissimum etiam ex ardenti animarum zelo, servitio in hospitalibus exhibito, copiosis eleemosynis, hospitalium pro infirmis, collegiorum pro juvenibus instituendis foundationibus, probari potest. Vide Benedictum XIV, *de Serv. Dei beatif.*, c. 23.

ADHORTATIO AD CHARITATEM ORDINATAM ERGA PROXIMUM.

COROLLARIUM. Sit ergo noster erga Deum amor non affectivè solum, quòd magis Deum in se respicit, sed etiam effectivè, quòd magis ad proximum et cum illo ad nosmetipsos spectat; est enim zelus animarum, tam propriæ quàm omnium, potissimus effectus,

index et probatio veri amoris Dei. Zelus autem hic inordinatus esse non debet, ita ut quis ex nimio ardore proficiendi aliis, in suo proprio profectu frigescat. Quippe charitas ordinata esse debet, juxta illud : *Ordinavit in me charitatem.* *Cant.* ii, 4. Ubi bene observat S. Bernardus, *Serm.* 49 et 50, in *Cant.*, et distinguit inter charitatem in actu et in affectu; et quidem charitas affectus ad optima quæque, si non per se, saltem per alios, ex amore Dei facienda se extendere debet, charitas verò actus imperantis opera externa non nisi penes injunctam tum sibi tum aliis divinam ordinationem versari debet. Concludamus cum S. Chrysostomo : « Talem igitur habentes Dominum, tam misericordem, tam benignum, tam mansuetum, eum nostri, tum fratrum nostrorum curam geramus. Nam et hoc nostræ salutis argumentum erit et occasio, si non solum pro nobis ipsis solliciti, sed et proximo utiles fuerimus, ipsum ad viam veritatis manucentes. » *Hcm.* 3, in *Gen.*, post med.

§ 152.

PRUDENTIA QUID?

A virtutibus theologicis ad virtutes morales, et quidem *cardinales*, earumque partes et virtutes illis subjectas, progredimur. Inter quas prima est *prudentia*. Hic non loquimur de prudentiâ terrenâ, quæ finem suum constituit in carne vel divitiis, hæc enim *stultitia est apud Deum* : imò *animalis, diabolica*. I *Cor.* iii, et *Jac.* xiii. Sermo est de verâ *prudentiâ*, quæ a S. Basilio definitur : *Vera eorum, quæ agenda sunt, cognitio.* *Hom.* 12 *ad popul.* Dictat enim prudentia quid in quâvis particulari actione honestum et amplectendum, et quid inhonestum seu fugiendum sit; item docet media ad finem, maximè supernaturalem, consequendum idonea eligere.

QUOTUPLEX?

SCHOL. I. Prudentia 1° Alia est *carnis*, alia *spiritus*, unde dicitur : *Prudentia carnis mors est; prudentia autem spiritus vita et pax; quoniam sapientia carnis inimica est Deo: legi non est sub-*

jecta. Rom. viii, 6. Quod ita explicat Estius: « Sapere, curare, providere ea quæ carnis sunt, mortem affert, mortem meretur utique æternam etc.; sapere et curare ea quæ sunt Spiritus sancti concupiscentis adversus carnem, parit nobis vitam æternam. » 2° S. Thomas, 2, 2, q. 47, a. 13, triplicem prudentiam distinguit; et primam vocat *prudentiam falsam*, quando aliquis propter malum finem huic fini congruentia disponit. Secundam vocat *veram*, sed *imperfectam* prudentiam, aut quia bonum quod pro fine accipit non est communis finis totius humanæ vitæ, sed alicujus negotii specialis; aut quia deficit in principali actu prudentiæ, cum quis bene quidem iudicat de his quæ pertinent ad totam vitam, sed ea non efficaciter præcipit. Tertiam vocat prudentiam *veram et perfectam*, quæ ad bonum finem totius vitæ rectè conciliatur, iudicat et præcipit. Primam in solis peccatoribus reperiri, secundam esse communem bonis et malis, tertiam solis justis competere asserit. Quatuor autem prudentiæ veluti species vulgò solent indicari, *monastica* sive *privata*, *æconomica* sive *domestica*, *politica* sive *civilis* et *militaris*: dirigit *prima* hominem in actionibus quæ eum *propriè*, *directè* et *unicè* afficiunt, ut nihil temerè aut inconsideratè operetur: *altera* eundem moderatur in actibus qui respiciunt domum atque familiam: *tertia* regit actiones quæ pertinent ad civitatem sive ad Rempublicam. *Bossuet polit. ex S. Script. extract.* Porrò quò magis optandum est in adolescentibus studium prudentiæ *monasticæ* et *æconomice*, eò magis a studio politicæ arcedi sunt; nam juvenilis ætas non bene politicis rebus addiscendis et peragendis accommodata est; hinc tradit historia apud Cretenses fuisse legem ut, si quis adhuc juvenis accederet ad regendam Rempublicam, nunquam auderet, in disceptationem vocare, essentne æquæ leges an iniquæ. Senex verò si quid excogitasset, principibus aut æqualibus quidem referret, juvenum tamen audiente nemine. Quapropter stomachum movent profectò scituli quidam ætate nostrâ adolescentes qui, manibus vix a ferulâ scholasticâ subductis, de rebus politicis quasi ex cathedrâ non loqui, sed effutire et blaterare audiuntur sesquipedales sententias efferentes. *Quarta* denique dirigit in rebus bellicis multitudinem ad tempus collectam in ordine ad patriam ab hostibus tuendam et eorum insultus tuendos, juxta S. Thomam, 2, 2, q. 50, a. 1 et seqq.

PRUDENTIÆ MUNERA.

SCHOL. II. Prudentiæ munera quæ dicuntur *partes prudentiæ*

potentiales tria sunt, nempe *bene consultare*, *bene judicare* et *bene præcipere*; nam actionis humanæ probitas et honestas in quâ situm est prudentiæ objectum, importat accommodatam mediorem ordinationem ad finem consequendum: hæc autem tribus perficitur, nempe 1° *Rectè eorum inquisitione* et super iisdem *consultatione*, ideoque prudentia comites necessariò habet *rationem*, *considerationem*, *meditationem*, *diligentiam*, *ingenium*, *solertiam* et *sagacitatem*; 2° Recto iudicio de eorum aptitudine atque naturâ ad quod concurrunt *æquitas*, *docilitas*, *animi candor*, *memoria præteritorum*, *intelligentia præsentium* et *prævidentia futurorum*; 3° *Præcepto* quo mens vult ut ea perficiantur quæ iudicata sunt; huicque pertinent *dexteritas*, *circumspectio*, *cautio* et *industria*. Ex quo patet quàm difficilis ideoque pretiosa virtus prudentia sit; neque mirum ideoque esse debet, si multi inveniantur verè docti et verè scientiis maximè exulti, pauci autem verè prudentes. Partes aliæ prudentiæ potentiales seu virtutes prudentiæ annexæ sunt 1° *Eubulia* seu virtus bene consiliativa; 2° *Synesis* seu virtus bene iudicativa de operabilibus secundùm regulas communes; 3° *Gnome* seu virtus bene iudicativa secundùm altiora principia in iis in quibus aliquando recedendum est a lege communi; licet non à mente legislatoris, cui in voluntate respondet virtus *Epikheia*. De quibus S. Thomas, 2, 2, q. 51, a. 1 et seqq.

PRUDENTIÆ DOTES.

SCHOL. III. Dotes quas prudentia nostra præ se ferre debet, ut finem suum legitimè consequatur; seu potiùs partes prudentiæ integrantes, hæc sunt ex Angelico: 1° *Memoria*, nempe recordatio præteritorum; præterita enim nos docent; 2° *Intelligentia*, seu diligens rerum agendarum consideratio ac cognitio, ne dicamus malum bonum et bonum malum; 3° *Docilitas*, sive animi promptitudo ad aliena capessenda consilia; nemo enim sufficit sibi; 4° *Sollertia*, seu animi sagacitas ad media quæ ad finem nostrum spectant illico dignoscenda; ne accidentia nos animo dejiciant; 5° *Ratio*, sive recta ratiocinatio, ut rectè quid ex antecedenter cognitis sit agendum, dignoscatur; 6° *Prævidentia*, seu futurorum consideratio, ne sine sumptibus inaniter ædificare proponamus; 7° *Circumspectio*, seu attentio ad omnes circumstantias; non enim omnia omni tempore conveniunt; 8° Demum *cautio*, ut sciamus omnia prævidendo impedimenta amovere; cum ea sæpe contingant.

PRUDENTIAE VITIA.

Duplicis generis distinguuntur vitia; alia *directè et apertè* ipsi contraria sunt; alia quamdam prudentiæ speciem præ se ferunt, sed ementitam atque fucatam: illa prudentiam lædunt *per defectum*, ista per *excessum*.

Vitia primi generis sunt potissimum 1° *Præcipitatio seu temeritas*, cum quis non ex rectæ rationis præscripto, sed ex affectûs sui impetu deliberat et opus aliquod aggreditur; 2° *Inconstantia*, cum quis levis ob causas a rectâ sententiâ recedit, ut aliam arripit; 3° *Inconsideratio*, cum quis sine debitâ attentione de mediis ad finem accommodatis iudicium suum emittit; 4° Denique *negligentia*, cum quis debitam in rebus deliberandis et peragendis sollicitudinem non adhibet: quæ omnia hoc versu includuntur:

Præcepta, inconstans, inconsideratus, inersque.

Vitia secundi generis: 1° *Prudentia carnis*, ut vocant, quâ quis finem ultimum collocat in rebus creatis; 2° *Calliditas* quæ in illis cernitur, quorum quidem celer est et aptum ingenium in excogitandis mediis ad finem consequendum idoneis, sed ab honestate et recto rationis præscripto alienis et abhorrentibus; 3° *Dolus et fraus* quæ calliditatis pravitate ad effectum perducit; 4° Denique *nimia sollicitudo* præcipuè de rebus futuris, quæ sine ullâ utilitatis specie animum angit: hæc autem hoc alio versiculo continentur:

Fraus et calliditas, carnis prudentia, cura.

Quæ porro omnia vel ex eo mala esse constat, quia adversantur prudentiæ quæ omnes humanas actiones ad rectum tramitem moderatur.

§ 133.

PRUDENTIA AD PROFICIENDUM NECESSARIA EST.

Prudentia ad proficiendum in perfectione christianâ necessaria est. — Probat 1° ex S. Scripturâ: *Posside sapientiam, posside prudentiam: ne obliviscaris, neque declines a verbis oris*

mei. Ne dimittas eam, et custodiet te; dilige eam, et conservabit te Principium sapientiæ, posside sapientiam, et in omni possessione tuâ acquire prudentiam. Arripe illam, et exaltabit te: glorificaberis ab eâ, cum eam fueris amplexatus. Dabit capiti tuo augmenta gratiarum, et coronâ inclytâ proteget te. Prov. iv, 5. Scientia Sanctorum prudentia. Ibid. ix, 10. Et denique Christus D. ipse jubet: Estote ergo prudentes sicut serpentes. Matth. x, 16. — Accedunt 2° PP.: S. Basilius ait: « Vera autem prudentia eorum quæ agenda sunt et non agenda cognitio est; quam si quis rectè sectatus fuerit, nunquam ab officio virtuteque discedet. » Hom. 11, var. arg. S. Gregorius: « Hæc sunt, in quibus ordinata mens ad culmen provehitur prudentiæ. Ista nempe sunt studia ipsius, ut videlicet caveat quidquam per ostentationem fingere, sed sensum verbis simpliciter aperire, vera, ut sunt, diligere, falsa devitare, bona gratis exhibere, mala libentiùs tolerare quàm facere, nullam injuriæ ultionem quærere, putare lucrum contumeliam pro veritate. Sed hæc prudentium simplicitas irridetur et a mundi sapientibus fatuitas reputatur. » L. 10, Mor. S. Bernardus ait: « Prudentia est quædam moderatrix et auriga virtutum, ordinatrix affectionum, et morum doctrix. » Serm. 49, in Cant. — 3° Ratio est, tum qui a prudentia est regula quâ omnes hominis cogitationes, verba et opera regulari debent ut sint moraliter bona, honesta et ad salutem conducentia, imò sine eâ etiam virtutes non servant medium et declinant in vitia, tum quia prudentia christiana in omnibus operibus intendit finem optinum, scilicet Dei gloriam et animæ salutem, eligit media optima ad eum consequendum, eorumque executionem urget et imperat. Item docet prævidere futura et contra ea nos præmunire, evadere tentationes diaboli, pericula peccandi effugere, ex præteritis et præsentibus rectum iudicium formare, tempus bene impendere, actiones nostras ritè ordinare, aliorum exemplis sapere, nociva declinare et bona amplecti.

MEDIA AD ACQUIRENDAM PRUDENTIAM.

SCHOLIUM. Ac acquirendam prudentiam requiritur : 1° *Consideratio* rerum agendarum, objecti, finis et circumstantiarum; deinde rememoratio præteritorum, ponderatio præsentium, providentia futurorum, circumscriptio et cautio contrariorum, perpensio exitus virtuosorum et interitus malorum, interrogatio seniorum, lectio librorum; 2° *Deliberatio*, ne quis sit præceps in iudicando, non facilis in credendo, non temerarius in disponendo, non inconsultus in respondendo, non improvidus in dispensando, non indiscretus in corrigendo, non cæcus in moderando, non partialis in amando; 3° *Discretio*, discernendo peccatum ab imperfectione, mortale a veniali, virtutem a vitio, majus bonum a minori, sensuale a spiritali, temporale ab æterno, amorem carnalem et sensibilem a consolatione et devotione spiritali; 4° *Electio*, quæ ut rectè fiat, eligens aliquem statum aut actionem, non debet sequi cæcam corruptæ naturæ inclinationem, sed attendere ad finem ultimum supernaturalem suæ creationis, ad voluntatem divinam, majorem Dei gloriam, cum indifferentiâ ad omne ad quod Deus illum, præmissâ oratione pro cognoscendo ejus beneplacito, vocaverit. Expendere etiam debet commoda et incommoda statûs eligendi, et ad id se resolvere quod alteri perfectionis studioso suaderet, vel quod ipse moriens et a Deo iudicandus eligeret, omniaque cum Deo et docto ac pio viro conferre; 5° *Executio*, quæ sine causâ non differri, nec temerè conceptum semel propositum mutari debet. Quod si hæc omnia in rebus arduis promptè, faciliter et jucundè exercentur, quod a dono consilii provenit, prudentiam *heroicam* prædunt, uti Lauræa probat in 3 sent. et Benedictus XIV variis exemplis illustrat. In cit. op. de Can., l. 3, c. 24.

§ 154.

SIMPLICITAS QUID? — SIMPLICITAS PRUDENTIÆ CONJUGENDA EST.

Prudentiam, ut sit perfecta, comitari debet *simplicitas*, quæ a S. Thomâ sic describitur : « Simplicitas dicitur per oppositum duplicitati; quia scilicet aliquis aliud habet in corde, et aliud ostendit exterius. » 2, 2, q. 109, a. 2. « Simplicitas, parum hominibus cognita virtus, ait card. Bona, tantæ est

dignitatis ut eâ Deus magnoperè delectetur; nam *cum simplicibus sermocinatio est.* » Proinde vera cordis simplicitas est virtus quâ, exclusâ quâcumque duplicitate aliud in ore, aliud in corde gerente, in omnibus et singulis actionibus nihil proprium, sed aut Dei gloria, aut proximorum salus, aut utrumque quæritur et intenditur. Pro complemento ergo prudentiæ perfectæ, proficientibus *simplicitas* est necessaria. — Probatur 1° ex S. Scripturâ. Nam postquam Christus dixerat : *Estote prudentes sicut serpentes, Matth. x, 16*, statim adjunxit : *Et simplices sicut columbæ.* Et Apostulus ait : *Volo vos sapientes esse in bono, et simplices in malo. Rom. xvi, 19.* Job laudatur quod fuerit *homo simplex et rectus ac timens Deum et recedens a malo. Job. i, 8.* — 2° Probatur ex SS. PP. : S. Chrysostomus ait : « Quis enim non obstupesceret? quis non admiraretur hominem moribus simplicem? vel quis non se jungeret ei qui subdolos non est? At dicet quis : Nonne et prudentiâ opus est? quid enim aliud est simplicitas, quàm prudentia? quando enim nihil suspicaris malum, neque moliri poteris malum; quando nihil fers molestè, neque vindictam meditari poteris. Contumeliâ quis te affecit, non doluisti : calumniatus es, nihil inde affectus es : odio te persequitur, et sic quoque nihil affectus es. Via quædam est ad philosophiam simplicitas. » *Hom. 7, in Act. Apost.* S. Gregorius ait : « Serpentis astutia columbæ simplicitatem acuit et columbæ simplicitas serpentis astutiam temperat. » L. 4, Ep. xxxi. S. Hieronymus : « Christus jubet ut per prudentiam devitet insidias; per simplicitatem non faciat malum. » In *Matth.* Et S. Remigius : « Simplicitas sine prudentiâ facilè decipi potest et prudentia periculosa est nisi simplicitate temperetur. » — 3° Ratio est, quia simplicitas proprium commodum gloriæ Dei et proximorum saluti, ad defraudandos alios, non præponit, fictionem nescit, vera diligit, falsa devitat, bona præstat, mala non retribuit, et conscientiam tranquillam reddit, quæ, uti Hugo ait : « Omnibus est dulcis, nulli gravis, utitur amico ad gratiam, inimico ad patientiam, cunctis ad benevolentiam, quibus potest ad beneficentiam. » L. 2, de *Anim.*, c. 9.

ACTUS ET SIGNA SIMPLICITATIS.

SCHOLIUM. Signa et actus simplicitatis sunt 1° Si quis æquali modo se præbeat omnibus et coram omnibus, juxta illud: *Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter*; 2° Si quis eadem promptitudine omnibus, parvis et magnis, pauperibus et divitibus, sine acceptione personarum, opera charitatis exhibeat; 3° Si quis semper eodem modo, in quocumque loco, publico et privato, se gerat; 4° Si quis eandem semper vultus hilaritatem, ex testimonio bonæ conscientiae ortum, præ se ferat; 5° Si quis peccatum aut culpam a se commissam non excuset, sed candidè fateatur; 6° Si quis veritatem sine fictione purè confiteatur et sui contemptum æquanimitè ferat; 7° Si stultus quis apud homines videri non refugiat, ut sit sapiens apud Deum; 8° Si quis ab omni duplicitate alienus, simplici intentione Deo placendi, cuncta operetur.

ADHORTATIO AD PRUDENTIAM ET SIMPLICITATEM.

COROLLARIUM. Simus ergo *prudentes sicut serpentes*: hujus prudentia est, diligenter cavere a supplantantium insidiis, nec vi, nec fraudi locum relinquere. Erimus excellentes et heroes in prudentiâ monasticâ, si appetitus nostros moderemus, terrena despiciamus, cœlestia appetamus, omnia ad finem supernaturalem dirigamus, sanctæ vitæ exemplo alios ædificemus; in prudentiâ œconomicâ, si domesticos in timore Domini et morum disciplinâ diligentissimè contineamus ac ferventissimo zelo pro æternâ eorum salute vigilemus; in politicâ, si reipublicæ incolamitati studeamus. Verùm cum prudentiâ simplicitatem columbæ conjungamus, nulli injuriam inferamus, nulli dolos aut insidias paremus, nihil per ostentationem fingamus, veritatem corde et ore promamus: relinquamus noxiam carnis prudentiam et discamus laudabilem simplicitatem, quæ a mundi prudentibus stultitia reputatur; simus multi propter Christum, ut ad altissimam Dei sapientiam contemplantam, et pro viribus imitandam, provehamur.

§ 135.

JUSTITIA QUID?

Altera virtus cardinalis est *justitia*, quæ, juxta S. Thomam, est *virtus moralis seu habitus per quem aliquis constanti et perpetuâ voluntate jus suum unicuique tribuit*. 2, 2, q. 58, a. 1.

PARTES EJUS SUBJECTIVÆ.

SCHOL. I. *Justitia* largè et strictè sumi potest. Si largè sumatur, accipitur pro quocumque virtutis actu perfectâ undique rectitudine absoluto: si strictè sumatur, competit ei data definitio et specialem virtutem cardinalem hic considerandam constituit, cujus partes subjectivæ, seu species, sunt, juxta S. Thomam, 2, 2, q. 61, a. 1, *justitia commutativa*, quæ servat inter partes æqualitatem rei ad rem: et *distributiva*, quæ servat æqualitatem proportionum, ut scilicet unicuique detur secundum merita vel necessitatem.

PARTES POTENTIALES.

SCHOL. II. Partes *potentiales* justitiæ, juxta eundem S. Thomam, sunt: 1° *Religio* seu virtus quæ debitum Deo cultum, tanquam rerum omnium principio, exhibet per devotionem, orationem, adorationem, sacrificium, juramentum, votum; 2° *Pietas* seu virtus per quam sanguine patriæque junctis debita officia et charitas exhibentur; 3° *Observantia* seu virtus cultum deferens Superioribus et aliis personis excellentibus, quæ homines gubernant vel gubernare idoneæ sunt; 4° *Obedientia*, quæ exsequimur actus a Superiore præceptos, quia præcepti sunt; 5° *Gratitudo* seu virtus quæ benefactoribus gratiam rependit; 6° *Vindicatio* seu virtus quæ peccantibus ad emendationem et justitiæ conservationem pœna infligitur; 7° *Veritas* seu virtus quæ quis vitâ et sermone talem se exhibet qualis est; 8° *Affabilitas* seu *amicitia* seu virtus quæ convenientiam ordinis ad alios in vitâ sociali observat; 9° *Liberalitas* seu virtus moderans amorem divitiarum et reddens hominem promptum ad eas erogandas, quando recta ratio dictat.

§ 136.

JUSTITIA AD PROFICIENDUM NECESSARIA EST.

Justitiæ exercendæ studere debet qui in christianâ perfectione vult proficere. — Ita 1° præcipit S. Scriptura : Reddite ergo omnibus debita, cui tributum, tributum : cui vectigal, vectigal : cui timorem, timorem : nemini quidquam debeatis. Rom. XIII, 7. Verbo : jus suum cuique, quæ est ipsissima justitia. — 2° Ita docent PP. : S. Petrus Chrysologus : « Penes Deum neque pietas sine justitiâ est, neque sine pietate justitia. Cœlesti sensu sine bonitate æquitas, sine æquitate bonitas non habetur; virtutes, si separatæ fuerint, dilabuntur. Æquitas sine bonitate sævitia, et justitia sine pietate crudelitas. Joseph ergo meritò justus quia pius et pius quia justus. Denique dum pietatem cogitat, crudelitate caruit; dum causam temperat, judicium custodivit; dum vindictam differt, crimen evasit; dum refugit accusatorem, fugit sententiam. » Serm. 145. Et S. Bernardus : « Est justitia quædam stricta et angusta valde, ita ut quàm citò pedem verteris, in peccati foveam cadas : nec licet præponere se æquali, nec æquare præposito. Hujus definitio est, reddere unicuique quod suum est. » Serm. in Octav. Epiph. — 3° Ratio est quia justitia unicuique suum tribuit, scilicet Deo religionem, Superioribus obedientiam, proximo suum honorem, famam et fortunæ bona, sine quorum exactâ observatione nemo ad perfectionem christianam pertingere potest.

ACTUS JUSTITIÆ.

SCHOLIUM. Actus virtutis justitiæ sunt 1° Per virtutem religionis Deo tanquam primo rerum omnium principio et excellentissimo Domino debitum cultum latriæ per sacrificium Missæ, de quo alibi, per orationem, adorationem, oblationes, vota, juramenta, exhibere; in eum credere, sperare, eum diligere, timere, ecclesias

et loca sacra venerari etc.; 2° Cœlitibus debitam venerationem et quidem beatissimæ Virgini Mariæ per hyperduliam, reliquis Sanctis per duliam tribuere, eorum imagines venerari, sicuti et reliquias; 3° Per pietatem parentibus debitum amorem, honorem et obsequium præstare; 4° Per obedientiam Superioribus debitam reverentiam et submissionem exhibere, etiam contra proprium judicium, in rebus etiam difficilibus: de quo item alibi agemus; 5° Per justitiam distributivam proportionem inter merita et præmia, per vindicativam inter culpam et penam servare, et per commutativam omnibus quod suum est, in bonis fortunæ, famæ, honoris, corporis et animæ tribuere; 6° Benefactoribus debitas grates rependere; 7° Veritatem corde et ore proferre; 8° Liberalem se erga proximum, prout recta ratio dicit, exhibere; 9° Affabilem erga omnes pro ratione statûs et circumstantiarum in conversatione se præbere. Quòd si hæc omnia in materiâ arduâ promptè, delectabiliter et faciliter præsentur, heroicæ justitiæ actus exercentur.

ADHORTATIO AD JUSTITIAM.

COROLLARIUM. Demus igitur cuique quod suum est: adoremus, laudemus, benedicamus, glorificemus Dominum Deum nostrum, et gratias agamus illi pro omnibus quæ retribuit nobis: quia est rex noster, creator, redemptor, sanctificator, glorificator et benefactor noster, infinitus in suis perfectionibus, in majestate, sapientiâ, potentiâ, sanctitate; implens cœlum et terram, cujus magnitudinis non est finis, æternus in duratione, ineffabilis locutione, incomprehensibilis cogitatione, infinite bonus, unica spes nostra, amor noster, dulcedo nostra, quies et gaudium nostrum, protector, defensor et pater noster. Post Deum veneremur etiam beatissimam Virginem Mariam et alios Cœlicolas. Præstemus Superioribus nostris obedientiam et *omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non enim est potestas nisi a Deo, quæ autem sunt, a Deo ordinate sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit. Qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem acquirunt. Itaque necessitate subditi estote, non solum propter iram, sed etiam propter conscientiam.* Rom. XIII, 2. Denique proximo tribuamus quod suum est, memores præcepti naturalis: Quod tibi vis fieri, alteri feceris: et quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

§ 157.

FORTITUDO QUID?

Tertia virtus cardinalis est *fortitudo*, quæ rectè defini potest : virtus moralis perficiens hominem ut in ordine rationis humanæ et legis divinæ consistat ea repellendo quæ ordinem eundem pervertere valeant.

EXPLICATUR.

SCHOL. I. Fortitudo christiana in duplici significatione sumi potest, largè videlicet et strictè. Largè sumpta omnes virtutes complectitur, ideoque S. Prosper inquit : «Animi fortitudo ea debet intelligi, quæ non solum diversis pulsata molestiis inconcussa permaneat, sed etiam nullis voluptarum illecebris resoluta succumbat.» L. 3, c. 20. Strictè sumpta specialem virtutem cardinalem constituit et modò definita fuit.

QUOTUPLEX FORTITUDINIS MUNUS.

SCHOL. II. Est duplex, unum in malis et laboribus perferendis situm est, quod sic explicat Angelicus : *Oportet quòd fortitudo animi dicatur quæ firmiter retinet voluntatem hominis in bono rationis contra maxima mala; huc profectò respiciebat illud Christi: nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum qui et corpus et animam perdere potest in gehennam ignis. Matth. x.* Alterum munus consistit in ipsis periculis adeundis atque suscipiendis : sic fortis in nomine Dei sui David Gigantem aggressus est. Quà in re animadvertit Angelicus, huic fortitudinis muneri consociari quamdam iræ speciem, non quasi dominam, sed quasi ancillam : *Iram moderatam, ait, assumit fortis ad suum actum, non tamen iram immoderatam, 2, 2, q. 123, a. 10.*

FORTITUDINIS FILLE.

SCHOL. III. A virtute fortitudinis aliæ oriuntur in homine Christiano virtutes morales præclarissimæ, tanquam ejusdem filie seu

partes integrantes, ut vocant Philosophi. Quod sic explicatur : cum fortitudo maximopere tendat ad superandas difficultates quæ in bene agendo nobis adversantur, varias pro earum varietate quasi sui ipsius species in se continet, quas ejus *filias* nuncupamus : videlicet oriturne difficultas in agendo ab ipsâ operis naturâ et magnitudine? eidem opponitur *magnanimitas*, illa virtus quæ ad quælibet magna et heroica inclinât. Oriturne ab ingenti pecuniarum quantitate quæ ad operis perfectionem v. g. ad templi constructionem requiritur? eidem opponitur *munificentia*, illa virtus quæ ad magna opera externa externis ac magnis sumptibus perficienda inclinât. Oriturne a timore et anxietate internâ circa operis eventum? eidem opponitur *pax cordis et securitas animi*, illa virtus quæ nos ducit ad maxima quæque operanda gaudentes, gloriantes, in nullo deficientes. Oriturne a multitudine et qualitate malorum, quæ in operis executione sunt perferenda? eidem opponitur *patientia*, illa virtus quæ facit ut omnia adversa æquo ac forti animo toleremus. Oriturne a temporis diurnitate? opponitur *longanimitas*, virtus illa quæ nos firmat in exspectatione : ab operis ipsius continuatione? opponitur *perseverantia*, virtus illa quæ nos ad persistendum in molesto ac arduo opere inclinât : tandem a cordis humani instabilitate? opponitur *constantia* quæ virtus est roborans ac firmans volubilitatem nostram. Sic de ceteris.

FORTITUDINIS GRADUS.

SCHOL. IV. 1º *Animum vincere, iracundiam cohibere et voluptates contemnere* : hunc fortitudinis gradum describit S. Ambrosius inquit : *jure ea fortitudo vocatur, quando unusquisque seipsum vincit, iram continet, nullis illecebris emollitur, non adversis perturbatur, non extollitur secundis, et quasi vento quodam variarum rerum circumfertur mutatione. De off., c. 36;*

2º *Vitam propriam periculo exponere ob bonum spirituale et corporale proximi nostri juxta illud Christi: majorem charitatem nemo habet, ut animam suam ponat quis pro amicis suis. Joan. xv;*

3º *Martyrium appetere corde magno et animo volenti exemplo S. Ignatii Martyris, qui cum ad bestias esset damnatus: utinam (ad Romanos scribebat) fruar bestiis quæ mihi sunt paratæ!... si venire noluerint, ego vim faciam, ego me ingeram, ut devorer;*

4º *Mala gravissima et ipsam etiam mortem si repenti et ex improviso contingat, fortiter et patienter tolerare;*